

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ
КРЕМЕНЧУЦЬКИЙ ЛЬОТНИЙ КОЛЕДЖ**

Циклова комісія економіки та управління

РОБОЧА ПРОГРАМА

навчальної дисципліни «Управлінський облік»
обов'язковий компонент
освітньо-професійної програми першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Облік і аудит

Харків 2021

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 23.09.21 № 8

СХВАЛЕНО

Методичною радою
Кременчуцького льотного
коледжу Харківського
національного університету
внутрішніх справ
Протокол від 22.09.21 № 2

ПОГОДЖЕНО

Секцією науково-методичної ради
ХНУВС з гуманітарних та соціально-
економічних дисциплін
Протокол від 22.09.21 № 8

Розглянуто на засіданні циклової комісії економіки та управління, протокол від
31.08.2021 № 1

Розробники: викладач циклової комісії економіки та управління, к.е.н.,
спеціаліст вищої категорії, викладач - методист, Пушкар О. І.

Рецензенти:

1. Голова циклової комісії економіки та управління КЛК ХНУВС, к.е.н.,
спеціаліст вищої категорії, викладач-методист Цимбалістова О.А.
2. Професор кафедри бізнес адміністрування, маркетингу і туризму
Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського,
д.е.н., професор Дружиніна В.В.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Шифри та назви галузі знань, код та назва спеціальності, ступінь вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів ECTS 4,0 Загальна кількість годин 120 Кількість тем – 12	<u>07</u> Управління та адміністрування; (шифр галузі) (назва галузі знань) <u>071</u> Облік і оподаткування; (код спеціальності) (назва спеціальності) <u>Бакалавр</u> (назва СВО)	Навчальний курс <u>4</u> (номер) Семестр <u>8</u> (номер) Види контролю: <u>екзамен</u> (екзамен, залік)
Розподіл навчальної дисципліни за видами занять:		
денна форма навчання		заочна форма навчання
Лекції – <u>30</u> ; (години)		Лекції – <u>16</u> ; (години)
Семінарські заняття – <u>0</u> ; (години)		Семінарські заняття – <u>0</u> ; (години)
Практичні заняття – <u>30</u> ; (години)		Практичні заняття – <u>2</u> ; (години)
Лабораторні заняття – <u>-</u> ; (години)		Лабораторні заняття – <u>-</u> ; (години)
Самостійна робота – <u>60</u> ; (години)		Самостійна робота – <u>108</u> ; (години)
Індивідуальні завдання:		Індивідуальні завдання:
Курсова робота – <u>-</u> (кількість; № семестру)		Курсова робота – <u>-</u> (кількість; № семестру)
Реферати (тощо) – <u>1 8</u> (кількість; № семестру)		Реферати – <u>1 8</u> (кількість; № семестру)

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Управлінський облік» є формування знань з організації та методики управлінського обліку, його вдосконалення з урахуванням передового зарубіжного досвіду.

Завдання: Основними завданнями вивчення дисципліни «Управлінський облік» є набуття вмінь застосовувати відповідні методи та прийоми в процесі обліку витрат і калькулювання з метою прийняття ефективних управлінських рішень.

Міждисциплінарні зв'язки: навчальна дисципліна взаємопов'язана з такими навчальними дисциплінами як “Бухгалтерський облік”, “Економічний аналіз”, “Менеджмент”, “Статистика”.

Очікувані результати навчання: у результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач повинен

знати:

- принципи, функції та методи управлінського обліку.
- місце управлінського обліку в системі плану рахунків України.
- склад виробничих витрат в Україні.
- склад невиробничих витрат.
- класифікацію витрат в управлінському обліку.

- методи вивчення поведінки витрат.
- методи обліку і калькулювання витрат за повними витратами у вітчизняній практиці.
- зарубіжні методи обліку і калькулювання за повними витратами.
- системи обліку і калькулювання за змінними витратами.
- сутність нормативного методу обліку витрат.
- методи аналізу "витрати - обсяг - прибуток".
- сутність релевантного підходу до управління витратами.
- бюджет як інструмент системи управлінського контролю.
- облік і контроль за центрами відповідальності
- взаємозв'язок та відмінності управлінського та фінансового обліку.

вміти:

- організувати управлінський облік на підприємстві.
- застосовувати відповідні методи та прийоми в процесі обліку повних та змінних витрат і калькулювання з метою прийняття ефективних управлінських рішень.
- складати нормативні калькуляції собівартості продукції та здійснювати аналіз відхилень від нормативів та їх вплив на прибуток.
- здійснювати аналіз взаємозв'язку "витрати - обсяг - прибуток" та визначати точку беззбитковості математичними та графічним методами.
- здійснювати бюджетування та контроль витрат.
- приймати ефективні управлінські рішення.
- здійснювати оцінку діяльності центрів відповідальності.

Програмні компетентності:

Програмні компетентності, які формуються при вивченні навчальної дисципліни:		
Інтегральна компетентність	Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми під час професійної діяльності у сфері обліку, аудиту та оподаткування або в процесі навчання, що передбачає застосування теорій та методів економічної науки і характеризується комплексністю й невизначеністю умов	
Фахові компетентності (ФК)	ФК-3	Здатність до відображення інформації про господарські операції суб'єктів господарювання в фінансовому та управлінському обліку, їх систематизації, узагальнення у звітності та інтерпретації для задоволення інформаційних потреб осіб, що приймають рішення
	ФК-5	Проводити аналіз господарської діяльності підприємства та фінансовий аналіз з метою прийняття управлінських рішень
	ФК-12	Здатність формувати обліково-аналітичну інформацію для ефективного управління діяльністю підприємства

3. Програма навчальної дисципліни

ТЕМА № 1. Мета, зміст і організація управлінського обліку.

Сутність та завдання управлінського обліку. Етапи розвитку управлінського обліку. Предмет, об'єкти та методи управлінського обліку.

Принципи та функції управлінського обліку. Місце управлінського обліку в сучасній обліковій системі. Організація управлінського обліку на підприємствах.

ТЕМА № 2. Склад витрат виробництва.

Класифікація витрат відповідно до П(с)БО 16 "Витрати". Склад виробничих витрат на підприємствах України. Склад невиробничих витрат.

ТЕМА № 3. Класифікація і поведінка витрат.

Поняття та необхідність обліку витрат. Класифікація витрат в управлінському обліку. Поведінка витрат та методи її вивчення.

ТЕМА № 4. Методи обліку і калькулювання витрат.

Облік витрат та фактори, що впливають на його побудову. Системи та методи обліку витрат і калькулювання. Розподіл витрат. Поняття калькуляцій та їх види. Собівартість та види собівартості.

ТЕМА № 5. Облік і калькулювання за повними витратами.

Вітчизняні методи обліку і калькулювання за повними витратами (попередільний, попроцесний, позамовний, обліку фактичних витрат, нормативний). Зарубіжні методи обліку і калькулювання повних витрат (Метод однорідних секцій, метод стандарт-косту, метод нормативного розподілу витрат). Облік і розподіл непрямих витрат.

ТЕМА № 6. Облік і калькулювання за змінними витратами.

Системи обліку і калькулювання за змінними витратами. Система директ-костинг, її переваги і можливості. Етапи розвитку простого і розвинутого директ – косту. Проблеми сучасного управлінського обліку. Стратегічний управлінський облік.

ТЕМА № 7. Облік і калькулювання за нормативними витратами.

Сутність і завдання нормативного методу обліку витрат. Організація обліку нормативних витрат.

Складання нормативної калькуляції собівартості продукції. Облік і аналіз відхилень від нормативів та їх вплив на прибуток.

ТЕМА № 8. Аналіз взаємозв'язку витрат, обсягу діяльності та прибутку.

Мета і методи аналізу "витрати - обсяг - прибуток". Основні припущення аналізу "витрати - обсяг - прибуток". Визначення точки беззбитковості за

допомогою рівнянь. Маржинальний метод визначення точки беззбитковості. Графічні методи аналізу.

ТЕМА № 9. Аналіз релевантності інформації для прийняття управлінських рішень.

Загальна характеристика управлінських рішень. Поняття релевантності інформації. Прийняття поточних управлінських рішень. Прийняття інвестиційних рішень.

ТЕМА № 10. Бюджетування і контроль.

Бюджет як інструмент системи управлінського контролю. Види і форми бюджетів. Порядок складання і призначення бюджетів. Бюджетний баланс. Призначення і порядок складання гнучких бюджетів. Аналіз відхилень з використанням гнучкого бюджету.

ТЕМА № 11. Облік і контроль за центрами відповідальності.

Поняття і класифікація центрів відповідальності. Оцінка діяльності центрів відповідальності.

Трансфертні ціни та їх застосування. Контроль та внутрішня звітність за центрами відповідальності.

ТЕМА № 12. Взаємозв'язок управлінського та фінансового обліку.

Взаємозв'язок управлінського та фінансового обліку.

Відмінності управлінського та фінансового обліку.

4. Структура навчальної дисципліни

4.1.1. Розподіл часу навчальної дисципліни за темами (денна форма навчання)

Номер та назва навчальної теми	Кількість годин, відведених на вивчення навчальної дисципліни						Вид контролю
	Всього	з них:					
		Лекції	Семінарські заняття	Практичні заняття	Лабораторні заняття	Самостійна робота	
Семестр № 8							
Тема № 1. Мета, зміст та організація управлінського обліку	8	2	0	0	0	6	
Тема № 2. Склад витрат виробництва	8	2	0	2	0	4	

Тема № 3. Класифікація і поведінка витрат	10	2	0	2	0	4	
Тема № 4. Методика обліку і калькулювання витрат	8	2	0	2	0	6	
Тема № 5. Облік і калькулювання за повними витратами	12	2	0	2	0	6	
Тема № 6. Облік і калькулювання за змінними витратами	10	2	0	2	0	6	
Тема № 7. Облік і калькулювання за нормативними витратами	8	2	0	2	0	4	Тестове завдання
Тема № 8. Аналіз взаємозв'язку витрат, обсягу діяльності та прибутку	14	4	0	4	0	6	
Тема № 9. Аналіз релевантності інформації для прийняття управлінських рішень	14	4	0	4	0	6	
Тема № 10. Бюджетування і контроль	12	4	0	4	0	4	Тестове завдання
Тема № 11. Облік і контроль за центрами відповідальності	8	2	0	2	0	4	
Тема № 12. Взаємозв'язок управлінського і фінансового обліку	8	2	0	2	0	4	
Всього за семестр № 8	120	30	0	30	0	60	екзамен

4.1.2. Розподіл часу навчальної дисципліни за темами (заочна форма навчання)

Номер та назва навчальної теми	Кількість годин, відведених на вивчення навчальної дисципліни						Вид контролю
	Всього	з них:					
		Лекції	Семінарські заняття	Практичні заняття	Лабораторні заняття	Самостійна робота	
Семестр № 8							
Тема № 1. Мета, зміст та організація управлінського обліку	9	1	0	0	0	8	
Тема № 2. Склад витрат виробництва	3	1	0	0	0	2	
Тема № 3. Класифікація і	12	2	0	0	0	10	

поведінка витрат							
Тема № 4. Методика обліку і калькулювання витрат	8	2	0	0	0	6	
Тема № 5. Облік і калькулювання за повними витратами	13	1	0	0	0	12	
Тема № 6. Облік і калькулювання за змінними витратами	13	1	0	0	0	12	
Тема № 7. Облік і калькулювання за нормативними витратами	13	1	0	0	0	12	Тестове завдання
Тема № 8. Аналіз взаємозв'язку витрат, обсягу діяльності та прибутку	13	1	0	0	0	12	
Тема № 9. Аналіз релевантності інформації для прийняття управлінських рішень	12	2	0	2	0	8	
Тема № 10. Бюджетування і контроль	12	2	0	0	0	10	
Тема № 11. Облік і контроль за центрами відповідальності	10	2	0	0	0	8	
Тема № 12. Взаємозв'язок управлінського і фінансового обліку	2	0	0	0	0	2	Тестове завдання
Всього за семестр № 8	120	16	0	2	0	102	екзамен

4.1.3. Питання, що виносяться на самостійне опрацювання

Перелік питань до тем навчальної дисципліни		Література:
Тема № 1. Мета, зміст та організація управлінського обліку		
	<p>Підготовка до практичного заняття згідно з планом навчання розглянути додаткові питання за темою.</p> <p>Визначити і дати характеристику управлінському обліку, розкрити історію його розвитку, засвоїти основи організації управлінського обліку на підприємстві. Дати відповіді на питання:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Які етапи формування пройшов управлінський облік? 2. Чим характеризується стратегічний етап розвитку управлінського обліку? 3. Чим характеризується маржинальний етап розвитку управлінського обліку? 4. Дайте характеристику передумовам для розвитку управлінського обліку в Україні. 5. Назвіть етапи організації управлінського обліку. 6. У чому суть методологічного етапу організації управлінського обліку? 7. У чому суть технологічного етапу організації управлінського обліку? 	<p>1.3 (стор. 416-423) 1.4 (стор.13-36) 2.1 (стор. 4-6, 9-10) 2.2 (стор. 13-24)</p> <p>1.3 (стор.426-432) 1.4 (стор.37 -75) 2.1 (стор. 10-17) 2.2 (стор. 25-52)</p>

	<p>8. У чому суть організаційного етапу організації управлінського обліку?</p> <p>9. Назвіть принципи організації управлінського обліку.</p> <p>10. Вкажіть сутність двоколового підходу до структури плану рахунків.</p> <p>11. Вкажіть сутність інтегрованого підходу до структури плану рахунків.</p> <p>12. Назвіть системи організації управлінського обліку.</p> <p>13. Що таке центр відповідальності?</p> <p>14. Які види центрів відповідальності можуть бути на підприємстві?</p> <p>15. Що таке облікова політика?</p> <p>16. У якому документі відображають облікову політику підприємства?</p> <p>17. Як формують облікову політику для ведення управлінського обліку?</p>	
	Тема № 2. Склад витрат на виробництво	
	<p>Підготовка до практичного заняття згідно з планом навчання розглянути додаткові питання за темою.</p> <hr/> <p>Більш детально розглянути питання складу витрат на виробництво</p> <p><i>Питання для самоконтролю знань:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Які основні методологічні засади класифікації доходів і витрат відповідно до вимог П(С)БО? 2. Які основні ознаки вітчизняної класифікації витрат? 3. Як класифікують витрати з метою розрахунку собівартості продукції та визначення розміру фінансового результату? 4. У чому полягає взаємозв'язок доходів і витрат підприємства? 5. Яким положенням визначається склад виробничих та невиробничих витрат? 6. Які витрати відносяться до основних виробничих витрат? 7. Які витрати відносяться до невиробничих витрат? 8. Який склад адміністративних витрат? 9. Який склад витрат на збут? 10. Охарактеризуйте інші невиробничі витрати. 	<p>1.3 (стор. 432-435)</p> <p>1.4 (стор. 103-105)</p> <p>2.1 (стор.34-35)</p> <p>2.2 (стор.59-69)</p>
	Тема 3 Класифікація і поведінка витрат	
	<p>Підготовка до практичного заняття згідно з планом навчання розглянути додаткові питання за темою.</p> <hr/> <p>Більш детально розглянути питання класифікації витрат та їх поведінки в залежності від впливу факторів.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Як класифікуються витрати для прийняття управлінських рішень? 2. Визначення пропорційних, дегресивних та регресивних витрат. 3. Які витрати вважаються накладними? Який їхній склад? 4. Що таке контрольовані та неконтрольовані витрати? 5. Які витрати вважаються вичерпними та 	<p>1.3 (стор.437-446)</p> <p>1.4 (стор. 105-114)</p> <p>2.1 (Стор. 35-40)</p> <p>2.2 (стор. 70-89)</p>

[illegible]

		<p>19. Дайте характеристику структурі собівартості та побудові звітності.</p> <p>20. Що таке прямі (специфічні) постійні витрати? Наведіть приклади.</p>	
		Тема № 5. Облік і калькулювання за повними витратами	
		<p>Підготовка до практичного заняття згідно з планом навчання розглянути додаткові питання за темою.</p> <p>Вивчення лекційного матеріалу, закріплення понять та розширення поняття обліку і розподілу непрямих витрат.</p> <p>1. Що таке звичайна діяльність?</p> <p>2. Які витрати вважаються витратами діяльності?</p> <p>3. Які витрати відносять до адміністративних?</p> <p>4. Яким чином узагальнюють витрати на виробництво продукції при калькулюванні за повними витратами?</p> <p>5. Які особливості розподілу матеріальних затрат на підприємстві та віднесення на продукцію, роботи, послуги?</p> <p>6. Які способи узагальнення матеріальних витрат?</p> <p>7. Які особливості обліку відходів виробництва: документування і розподіл, співвіднесення з об'єктами обліку?</p> <p>8. Як обліковують і розподіляють витрати невиробничого характеру?</p> <p>9. Яким чином здійснюють документування та розподіл витрат на оплату праці?</p>	<p>1.3 (стор.475-490)</p> <p>1.4 (стор. 190-293)</p> <p>2.2 (стор. 149-156)</p>
		Тема № 6. Система обліку і калькулювання за змінними витратами	
		<p>Підготовка до практичного заняття згідно з планом навчання розглянути додаткові питання за темою.</p> <p>Розширення понять систем обліку та калькулювання, ознайомлення з стратегічним управлінським обліком та проблемами сучасного управлінського обліку.</p> <p>1. Які основні особливості методу(системи) директ-костингу?</p> <p>2. Які основні переваги методу директ-костингу?</p> <p>3. У чому практичне застосування системи директ-костинг?</p> <p>4. Які основні фінансові показники формуються в системі директ-костинг?</p> <p>5. Що таке розвинутий директ-костинг?</p> <p>6. У чому переваги розвинутого директ-костингу?</p> <p>7. Що таке маржинальний дохід? Які особливості його розрахунку?</p> <p>8. У чому полягає методика багатоступеневого покриття постійних витрат?</p> <p>9. У чому недоліки методу директ-костингу?</p> <p>10. Що таке стратегічний облік та його передумови?</p>	<p>1.3 (стор.491-498)</p> <p>1.4 (стор. 336-370)</p> <p>2.2 (стор. 157-161)</p>
		Тема № 7. Облік і калькулювання за нормативними витратами.	
		<p>Підготовка до практичного заняття згідно з планом навчання розглянути додаткові питання за темою.</p> <p>Складання нормативної калькуляції собівартості продукції.</p>	

	<p>Облік і аналіз відхилень від нормативів та їх вплив на прибуток.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. <i>Визначити основні елементи нормативного методу обліку витрат і калькулювання.</i> 2. <i>Чим відрізняється порядок (алгоритм) визначення фактичної собівартості продукції за нормативним методом від алгоритму (порядку), який застосовується за іншими методами?</i> 3. <i>Чим відрізняється нормативна калькуляція від планової?</i> 4. <i>Назвіть методи визначення відхилень від норм матеріальних витрат.</i> 5. <i>Сутність і сфера застосування методу документування відхилень.</i> 6. <i>Сутність і сфера застосування методу партійного розкрою.</i> 7. <i>Сутність і сфера застосування інвентарного методу.</i> 8. <i>З якою метою ведеться облік зміни норм?</i> 9. <i>Що розуміють під нормативним господарством підприємства?</i> 10. <i>Яким чином аналізуються відхилення від норм витрат?</i> 11. <i>Як визначити нормативну собівартість товарного випуску за місяць?</i> 12. <i>Як оцінюються залишки незавершеного виробництва за нормативним методом?</i> 13. <i>Як оцінюється остаточний (невиправний) брак за нормативним методом?</i> 14. <i>Особливості визначення відхилень від норм по загальновиробничих витратах.</i> 15. <i>Порівняйте основні риси нормативного методу і методу стандарт-кост, визначте, що є для них спільним, а що відмінним.</i> 	<p>1.3 (стор.503-511) 1.4 (стор. 439-458) 2.1 (Стор. 141-154)</p>
	<p>Тема № 8. Аналіз взаємозв'язку витрат, обсягу діяльності та прибутку</p>	
	<p>Підготовка до практичного заняття згідно з планом навчання розглянути додаткові питання за темою.</p> <hr/> <p>Детально розглянути графічні методи аналізу, відповісти на питання:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. <i>Назвіть припущення, що покладені в основу аналізу взаємозв'язку витрат, обсягу діяльності та прибутку?</i> 2. <i>Поясніть термін “точка беззбитковості”.</i> 3. <i>Які фактори впливають на прибуток, як можна моделювати їх вплив?</i> 4. <i>Поясніть термін “витрачена потужність”.</i> 5. <i>Про що свідчать показники запасу міцності?</i> 6. <i>Як розрахувати коефіцієнт запасу міцності?</i> 7. <i>Назвіть графіки, які дають змогу проілюструвати взаємозв'язок “витрати-обсяг-прибуток”, та поясніть їх призначення.</i> 8. <i>Що описує графік прибутку?</i> 9. <i>Як побудувати графік маржинального доходу?</i> 	<p>1.3 (стор.516-541) 1.4 (стор. 391-411) 2.1 (Стор. 45-53) 2.2 (стор. 177-200)</p>

		<i>10. Чим відрізняється графік беззбитковості від графіку маржинального доходу?</i>	
		Тема № 9. Аналіз релевантності інформації для прийняття управлінських рішень	
		<p>Підготовка до практичного заняття згідно з планом навчання, розглянути додаткові питання за темою.</p> <p>Розширити поняття релевантності інформації та її використання для прийняття інвестиційних рішень, відповісти на питання:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Які критерії визначення релевантності інформації? 2. Назвіть правила для прийняття поточних рішень. 3. Яка послідовність дій у процесі прийняття оперативних управлінських рішень? 4. Які існують варіанти альтернативних рішень? 5. Як проводиться аналіз варіантів альтернативних рішень? 6. Яка інформація є релевантною для прийняття рішення щодо розширення або звуження сегмента? 7. Яка різниця між поточними і стратегічними рішеннями? 8. Назвіть методи інвестиційних розрахунків. 9. Оцінка ефективності інвестицій. 10. Які критерії вибору оптимального рішення щодо варіантів інвестування? 	<p>1.3 (стор.542-549) 1.4 (стор. 479-540) 2.1 (Стор. 170-184) 2.2 (стор. 212-264)</p> <p>2.1 (стор.257-265)</p>
		Тема № 10. Бюджетування і контроль	
		<p>Підготовка до практичного заняття згідно з планом навчання, розглянути додаткові питання за темою.</p> <p>Визначити призначення і порядок складання гнучких бюджетів. Сутність та необхідність аналізу відхилень з використанням гнучкого бюджету. Відповісти на питання</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Що таке бюджетний період? Який проміжок часу він може охоплювати? 2. Який бюджет називається зведеним? 3. Які бюджети належать до зведеного бюджету? 4. Що таке бюджетний контроль? Навіщо його застосовують? 5. Дайте визначення гнучкого бюджету? 6. Поясніть сутність гнучкого бюджету. 7. Як розраховується відхилення фактичних витрат від бюджету? 8. Що таке відхилення? 9. Як здійснюється аналіз відхилень? 10. Які переваги включає в себе аналіз відхилень з використанням гнучкого бюджету? 	<p>1.3 (стор.554-563) 1.4 (стор. 569-619) 2.1 (Стор. 291-307) 2.2 (стор. 340-379)</p>
		Тема № 11. Облік і контроль за центрами відповідальності	
		<p>Підготовка до практичного заняття згідно з планом навчання, розглянути додаткові питання за темою.</p> <p>Розглянути та засвоїти принципи формування трансфертних цін та їх застосування. Розширити поняття контролю та внутрішньої звітності за центрами відповідальності. Відповісти на питання</p>	

	<ol style="list-style-type: none"> 1. Як і для чого складають кошторис центру витрат? 2. Що таке економічна додаткова вартість? У чому сутність та переваги цього показника? 3. Що таке залишковий прибуток? Коли його доцільно застосовувати? 4. Наведіть визначення загального поняття про трансфертне ціноутворення. 5. Дайте визначення трансфертній ціні. 6. За допомогою яких методів визначаються трансферні ціни? 7. Від яких чинників залежить вибір методу розрахунку трансфертної ціни? 8. Що розуміють під галузевими сегментами бізнесу? 9. Що розуміється під територіальними (графічними) сегментами бізнесу? 10. Як формується звітність по сегментах бізнесу? 	<p>1.3 (стор.576-590) 1.4 (стор. 645-675) 2.1 (Стор. 339-365) 2.2 (стор. 405-487)</p>
	Тема № 12. Взаємозв'язок управлінського та фінансового обліку	
	<p>Підготовка до практичного заняття згідно з планом навчання, розглянути додаткові питання за темою.</p> <hr/> <p>Розглянути відмінності та спільні риси управлінського та фінансового обліку, взаємозв'язок з іншими науками. Відповісти на питання.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Які передумови виділення управлінського обліку в самостійну галузь бухгалтерської справи? 2. Яку інформацію використовують в бухгалтерському обліку? 3. Із яких елементів складається управлінський облік? 4. Чим виробничий облік відрізняється від управлінського? 5. Які методи управлінський облік запозичив із інших наук? 6. Які спільні риси об'єднують фінансовий, управлінський та податковий облік? 7. У чому полягають відмінності між фінансовим, управлінським та податковим обліком? 	<p>1.3 (стор.414-425) 1.4 (стор. 35-37, 41-43) 2.1 (Стор. 6-8)</p>

5. Індивідуальні завдання

5.1.1. Теми рефератів

1. Еволюція управлінського обліку.
2. Управлінський облік в інформаційній системі підприємства.
3. Класифікація витрат у фінансовому та управлінському обліку
4. Вплив управління на поведінку витрат.
5. Методи визначення функції витрат, їх сутність і порівняльна характеристика.
6. Калькулювання в різних системах обліку.
7. Підходи до розподілу накладних виробничих витрат.
8. Облік втрат від простоїв.

9. Брак у виробництві: облік і відповідальність.
10. Сутність і організація обліку за методом директ-костинг.
11. Умови застосування системи стандарт-кост.
12. Особливості розвинутого директ-костингу, його переваги і можливості.
13. Зародження і розвиток стратегічного обліку.
14. Організація обліку витрат за нормативним методом.
15. Методика і техніка обліку відхилень від норм.
16. Методи аналізу «витрати - обсяг - прибуток».
17. Визначення точки критичного обсягу.
18. Графічні методи аналізу «витрати - обсяг - прибуток».
19. Поняття про релевантність облікової інформації та її вплив на прийняття рішень.
20. Аналіз типових варіантів альтернативних рішень.
21. Характеристика видів і форм бюджетів.
22. Порядок складання і призначення операційних бюджетів.
23. Порядок складання і призначення фінансового бюджету.
24. Фінансові та не фінансові критерії оцінки діяльності центрів відповідальності.
25. Принципи організації обліку та звітності за центрами відповідальності.
26. Облік і оцінка діяльності центрів витрат.
27. Облік і оцінка діяльності центрів інвестицій.
28. Облік і оцінка діяльності центрів прибутку.

5.1.2. Теми наукових робіт

1. Перспективи розвитку управлінського обліку в Україні та в світі.
2. Нормативне забезпечення управлінського обліку на підприємствах України та його проблеми.
3. Значення управлінського обліку в підвищенні ефективності роботи підприємств та організацій.
4. Розвиток теоретичних основ управлінського обліку в світі та в Україні та його перспективи.
5. Історія та основні етапи розвитку управлінського обліку в світі та в Україні.
6. Шляхи розвитку управлінського обліку на сучасному етапі.
7. Сутність взаємозв'язку управлінського та фінансового обліку на підприємствах.
8. Сутність маржинального підходу до аналізу витрат та перспективи його використання на підприємствах України.
9. Сутність стратегічного обліку, урахування перспектив розвитку підприємства з використанням маркетингового підходу.
10. Сутність та особливості калькулювання в системі управлінського обліку.
11. Спільні риси та відмінності методів стандарт – кост та нормативного.
12. Виникнення та розвиток методу директ – костинг, його значення.
13. Прийняття альтернативних рішень на основі релевантної інформації

14. Сутність та значення бюджетування для підприємств в Україні.

15. Значення виділення на підприємствах центрів відповідальності та перспективи розвитку цього напрямку управлінського обліку.

6. Методи навчання

З метою забезпечення кращого засвоєння здобувачами вищої освіти поточного матеріалу передбачається під час проведення лекції максимально тісно пов'язувати цей матеріал з реальним життям, наповнювати його конкретним змістом, відображати в ньому всі активні зміни, які відбуваються у системі управлінського обліку.

Для збільшення інтересу здобувачів до процесу навчання і підвищення їх уваги передбачається провести дискусії за певними темами. При аналізі найбільш гострих та проблематичних питань планується застосовувати метод “мозкового штурму”.

Окрім того, передбачається проведення проблемної лекції з використанням банку візуального супроводження, коли здобувачі мають можливість розглянути конкретні приклади виробничих ситуацій, зробити відповідні розрахунки для прийняття управлінських рішень.

При проведенні практичних занять за всіма темами передбачено організовувати обговорення окремих питань тем, що розглядаються на занятті, порівнювати теоретичний матеріал з реальними подіями, що відбуваються у світі та Україні, пропонувати найоптимальніші управлінські рішення для підвищення конкурентоспроможності підприємств в ринкових умовах господарювання.

При вивченні дисципліни можливо використання методу презентації, для цього здобувачі готують інформацію щодо різних видів виробничих ситуацій, для прийняття управлінських рішень, проводять аналіз «витрати - обсяг - прибуток» на основі форм фінансової звітності, визначають релевантну інформацію для прийняття рішень, переваги та недоліки управління за центрами відповідальності та презентують на практичному занятті.

При проведенні практичних занять передбачено здійснювати аналіз реального стану організації та методики управлінського обліку в Україні, проводити різні розрахункові роботи з метою засвоєння основних методів, що дасть можливість здобувачам якомога більше наблизитися до реальної практики на підприємствах, моделювати ситуативні задачі, вирішувати тематичні задачі.

Під час самостійної роботи здобувачі готують реферати, наукові роботи за актуальними темами, після виконання їх здобувачі готують доповідь для публічного обговорення в аудиторії та проведення дискусії або для участі у студентських наукових конференціях. Систематично надаються аудиторні і он-лайн консультації за питаннями з курсу «Управлінський облік».

7. Перелік питань та завдань, що виносяться на підсумковий контроль

1. Роль обліку в управлінні собівартістю продукції.
2. Прийняття рішень і планування діяльності на основі аналізу взаємозв'язку "витрати-обсяг-прибуток".
3. Сутність, задачі та функції управлінського обліку.
4. Методи аналізу "витрати-обсяг-прибуток".
5. Етапи розвитку управлінського обліку.
6. Визначення точки беззбитковості, розрахунок обсягу діяльності, необхідного для бажаного прибутку.
7. Предмет і об'єкт управлінського обліку.
8. Графічні методи аналізу.
9. Взаємозв'язок і відмінність фінансового та управлінського обліку.
10. Припущення аналізу "витрати-обсяг-прибуток".
11. Схеми організації управлінського обліку при різних системах обліку.
12. Історія розвитку й виродження нормативного методу обліку витрат і калькулювання.
13. Залежність організації управлінського обліку від принципів побудови Плану рахунків.
14. Порівняльна оцінка елементів методу стандар-косту і нормативного методу
15. Місце управлінського обліку в системі Плану рахунків України.
16. Організація нормативного господарства підприємства і складання нормативних калькуляцій.
17. Законодавчі та нормативні акти, що визначають склад витрат і доходів.
18. Облік зміни норм і використання його даних
19. Класифікація доходів і характеристика їх основних видів.
20. Методика і техніка обліку відхилень від норм.
21. Загальнооблікова та управлінська класифікація витрат за різними ознаками.
22. Аналіз відхилень від норм і управління ними.
23. Характеристика основних видів витрат.
24. Зародження й розвиток стратегічного обліку.
25. Характеристика реагування витрат на зміни в діяльності під підприємства.
26. Релевантний підхід до управління.
27. Поведінка змінних і постійних витрат за зміни обсягу діяльності підприємства.
28. Поняття про релевантність обліку інформації та її вплив на прийняття рішень.
29. Оцінка витрат і побудова їх функції.
30. Пошук альтернативних варіантів дій і вибір найоптимальнішого з них.
31. Методи визначення функції витрат, їх сутність і порівняльна характеристика.
32. Види і форми бюджетів.
33. Сутність та зміст обліку виробничих витрат.

34. Бюджет як інструмент система управлінського контролю, його сутність і функції.
35. Об'єкти витрат і об'єкти калькулювання.
36. Загальна характеристика операційного і фінансового бюджетів.
37. Класифікація методів обліку витрат і калькулювання.
38. Порядок складання і призначення бюджету продажів, бюджету виробництва, бюджету придбання і використання матеріалів, бюджету адміністративних витрат і витрат на збут.
39. Характеристика і сфера застосування простого позамовного попередільного та нормативного методів обліку і калькулювання.
40. Методика і техніка контролю за виконанням бюджетів.
41. Організація зведеного обліку витрат при різних методах обліку.
42. Призначення і порядок складання гнучких бюджетів.
43. Методика і техніка калькуляційних розрахунків.
44. Аналіз відхилень з використанням гнучкого бюджету.
45. Історія розвитку методів обліку витрат і калькулювання повної собівартості продукції в країнах з ринковою економікою.
46. Поняття і класифікація центрів відповідальності.
47. Характеристика і сфера застосування методу однорідних секцій, стандарт-косту та методу нормативного розподілу постійних витрат.
48. Принципи обліку, звітність та оцінка діяльності центрів відповідальності.
49. Проблеми сучасного управлінського обліку.
50. Використання аналізу "витрати–обсяг–прибуток" у процесі прийняття рішень.
51. Порівняльна оцінка вітчизняних і зарубіжних методів обліку повної собівартості продукції.
52. Облік і оцінка діяльності центрів витрат.
53. Контроль операцій з надходження матеріальних цінностей. Складання загального акту ревізії.
54. Напрямки і джерела ревізій розрахункових та кредитних операцій.
55. Характеристика і сфера застосування простого директ-косту, його переваги, можливості.
56. Методи визначення трансфертних цін.
57. Особливості розвинутого директ-косту, його переваги, можливості.
58. Облік і оцінка діяльності центрів інвестицій.
59. Поняття про трансфертні ціни та їх застосування.
60. Особливості обліку і звітність по сегментам бізнесу.

8. Критерії та засоби оцінювання результатів навчання здобувачів

Контрольні заходи оцінювання результатів навчання включають в себе поточний та підсумковий контроль.

Поточний контроль. До форм поточного контролю належить оцінювання:

- рівня знань під час семінарських, практичних занять;
- якості виконання самостійної роботи.

Поточний контроль здійснюється під час проведення семінарських, практичних занять і має на меті перевірку набутих здобувачем вищої освіти (далі – здобувач) знань, умінь та інших компетентностей з навчальної дисципліни.

У ході поточного контролю проводиться систематичний вимір приросту знань, їх корекція. Результати поточного контролю заносяться викладачем до журналів обліку роботи академічної групи за національною системою оцінювання («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»).

Оцінки за самостійну роботу виставляються в журналі обліку роботи академічної групи окремою графою за національною системою оцінювання («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»). Результати цієї роботи враховуються під час виставлення підсумкових оцінок.

При розрахунку успішності здобувачів враховуються такі види робіт: навчальні заняття (семінарські, практичні, лабораторні тощо); самостійна робота (виконання домашніх завдань, ведення конспектів першоджерел та робочих зошитів, виконання розрахункових завдань, підготовка рефератів, наукових робіт, публікацій, виступи на наукових конференціях, семінарах та інше); контрольні роботи (виконання тестів, контрольних робіт у формі, передбаченій в робочою програмою навчальної дисципліни). Вони оцінюються за національною системою оцінювання («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»).

Результат навчальних занять за семестр розраховується як середньоарифметичне значення з усіх виставлених оцінок під час навчальних занять протягом семестру та виставляється викладачем в журналі обліку роботи академічної групи окремою графою.

Результат самостійної роботи за семестр розраховується як середньоарифметичне значення з усіх виставлених оцінок з самостійної роботи, отриманих протягом семестру та виставляється викладачем в журналі обліку роботи академічної групи окремою графою.

Здобувач, який отримав оцінку «незадовільно» за навчальні заняття або самостійну роботу, зобов'язаний перескласти її.

Загальна кількість балів (оцінка), отримана здобувачем за семестр перед підсумковим контролем, розраховується як середньоарифметичне значення з оцінок за навчальні заняття та самостійну роботу, та для переводу до 100-бальної системи помножується на коефіцієнт **10**.

$$\begin{array}{l} \text{Загальна кількість} \\ \text{балів (перед} \\ \text{підсумковим} \\ \text{контролем)} \end{array} = \left(\begin{array}{l} \text{Результат} \\ \text{навчальних занять} \\ \text{за семестр} \end{array} + \begin{array}{l} \text{Результат} \\ \text{самостійної} \\ \text{роботи за семестр} \end{array} \right) / 2 \cdot 10$$

Підсумковий контроль. Підсумковий контроль проводиться з метою оцінки результатів навчання на певному ступені вищої освіти або на окремих його завершених етапах.

Для обліку результатів підсумкового контролю використовується поточно-накопичувальна інформація, яка реєструється в журналах обліку роботи академічної групи. Результати підсумкового контролю з дисциплін відображаються у відомостях обліку успішності, навчальних картках здобувачів, залікових книжках. **Присутність здобувачів на проведенні підсумкового контролю (екзамену) обов'язкова.** Якщо здобувач вищої освіти не з'явився на підсумковий контроль (екзамен), то науково-педагогічний працівник ставить у відомість обліку успішності відмітку «не з'явився».

Підсумковий контроль (екзамен) оцінюється за національною шкалою. Для переведення результатів, набраних на підсумковому контролі, з національної системи оцінювання в 100-бальну вводиться коефіцієнт **10**, таким чином максимальна кількість балів на підсумковому контролі (екзамену), які використовуються при розрахунку успішності здобувачів, становить **50**.

Підсумкові бали з навчальної дисципліни визначаються як сума балів, отриманих здобувачем протягом семестру, та балів, набраних на підсумковому контролі (екзамені, заліку).

$$\text{Підсумкові бали на навчальній дисципліні} = \text{Загальна кількість балів (перед підсумковим контролем)} + \text{Кількість балів за підсумковим контролем}$$

Здобувач, який під час складання підсумкового контролю отримав оцінку «незадовільно», складає підсумковий контроль (екзамен) повторно. Повторне складання підсумкового контролю (екзамену) допускається не більше двох разів з кожної навчальної дисципліни, у тому числі один раз – викладачеві, а другий – комісії, що створюється на відділенні планування навчального процесу фахової підготовки Коледжу. Незадовільні оцінки виставляються тільки в відомостях обліку успішності. Здобувачам, які отримали не більше як дві незадовільні оцінки (нижче ніж 60 балів) з навчальної дисципліни, можуть бути встановлені різні строки ліквідації академічної заборгованості, але не пізніше як за день до фактичного початку навчальних занять у наступному семестрі. Здобувачі, які не ліквідували академічну заборгованість у встановлений термін, відраховуються з Коледжу.

Особи, які одержали більше двох незадовільних оцінок (нижче ніж 60 балів) за підсумковими результатами вивчення навчальних дисциплін з урахуванням підсумкового контролю, відраховуються з Коледжу.

Вимоги до здобувачів щодо засвоєння змісту навчальної дисципліни:

Робота під час навчальних занять	Самостійна робота	Підсумковий контроль
Отримати не менше 4 позитивних оцінок	Підготувати реферат, підготувати конспект за темою самостійної роботи, виконати практичне завдання тощо	Отримати за підсумковий контроль не менше 30 балів

9. Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		Оцінка	Пояснення
90 – 100	Відмінно («зараховано»)	A	«Відмінно» – теоретичний зміст курсу освоєний цілком , необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання, виконані в повному обсязі, відмінна робота без помилок або з однією незначною помилкою.
80 – 89	Добре («зараховано»)	B	«Дуже добре» – теоретичний зміст курсу освоєний цілком , необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання, виконані , якість виконання більшості з них оцінено числом балів, близьким до максимального , робота з двома-трьома незначними помилками.
75 – 79		C	«Добре» – теоретичний зміст курсу освоєний цілком , практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання, виконані , якість виконання жодного з них не оцінено мінімальним числом балів, деякі види завдань виконані з помилками , робота з декількома незначними помилками або з однією–двома значними помилками.
65 – 74	Задовільно («зараховано»)	D	«Задовільно» – теоретичний зміст курсу освоєний неповністю , але прогалини не носять істотного характеру, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, більшість передбачених програмою навчання навчальних завдань виконано , деякі з виконаних завдань містять помилки , робота з трьома значними помилками.
60 – 64		E	«Достатньо» – теоретичний зміст курсу освоєний частково , деякі практичні навички роботи не сформовані , частина передбачених програмою навчання навчальних завдань не виконана , або якість виконання деяких з них оцінено числом балів, близьким до мінімального , робота, що задовольняє мінімуму критеріїв оцінки.
21–59	Незадовільно («не зараховано»)	FX	«Умовно незадовільно» – теоретичний зміст курсу освоєний частково , необхідні практичні навички роботи не сформовані , більшість передбачених програм навчання, навчальних завдань не виконано , або якість їхнього виконання оцінено числом балів, близьким до мінімального ; при додатковій самостійній роботі над матеріалом курсу можливе підвищення якості виконання навчальних завдань (з можливістю повторного складання), робота, що потребує доробки
1–20		F	«Безумовно незадовільно» – теоретичний зміст курсу не освоєно , необхідні практичні навички роботи не сформовані , всі виконані навчальні завдання містять грубі помилки , додаткова самостійна робота над матеріалом курсу не приведе до значимого підвищення якості виконання навчальних завдань, робота, що потребує повної переробки

10. Рекомендована література (основна, допоміжна), інформаційні ресурси в Інтернеті:

Основна література:

1. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999р. №996-XIV
2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати», затверджене наказом МФУ від 31.12.1999р. №318
3. Садовська І.Б., Божидарник Т.В. Бухгалтерський облік: Навчальний посібник. - К.: Центр учбової літератури, 2013
4. Фаріон І.Д., Писаренко Т.М. Управлінський облік: Підручник. - К.: Центр учбової літератури, 2012

Допоміжна література:

5. Атамас П.Й. Управлінський облік: Навчальний посібник. - К.: Центр учбової літератури, 2009
6. Голов С.Ф. Управлінський облік: Підручник. - К.: Скарб, 2006
7. Лень В.С. Управлінський облік: Навчальний посібник. - К.: «Знання - Прес», 2006
8. Нападовська Л.В. Управлінський облік. - К.: КНТУ, 2008

Інформаційні ресурси в Інтернеті:

9. Офіційний веб-портал Верховної Ради України. Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/main/a#Find>
9. Всеукраїнська професійна газета «Все про бухгалтерський облік». Режим доступу: <http://www.vobu.com.ua/ukr>
10. Видавнича група «Баланс клуб». Режим доступу: <https://balance.ua/ua/news/>